Да вытокаў
духоўнасці

Паважаны чытач!
Запрашаем цябе на віртуальную выставу, на якой ты зможаш пазнаёміцца з цікавымі кнігамі, якія паведаюць пра гісторыю беларускай культуры, святах, абрадах і традыцыях беларускага народа.
Цікавага прагляду!

У энцыклапедычным даведніку прапануецца асноўная даведачная інфармацыя па гісторыі і тэорыі беларускай народнай культуры, фальклорна-абрадавых традыцыях і святах, міфалогіі, народным мастацтве, традыцыйных адзенні і жіллі, нацыянальнай кухні, аграрнай гаспадарцы, промыслах і рамёствах і інш. Выданне багата ілюстравана каляровымі і чорна-белымі здымкамі, малюнкамі і чарцяжамі.

Кніга адрасавана навучэнцам і выкладчыкам, навукоўцам і ўсім тым, хто цікавіцца айчыннай гісторыяй і культурай.

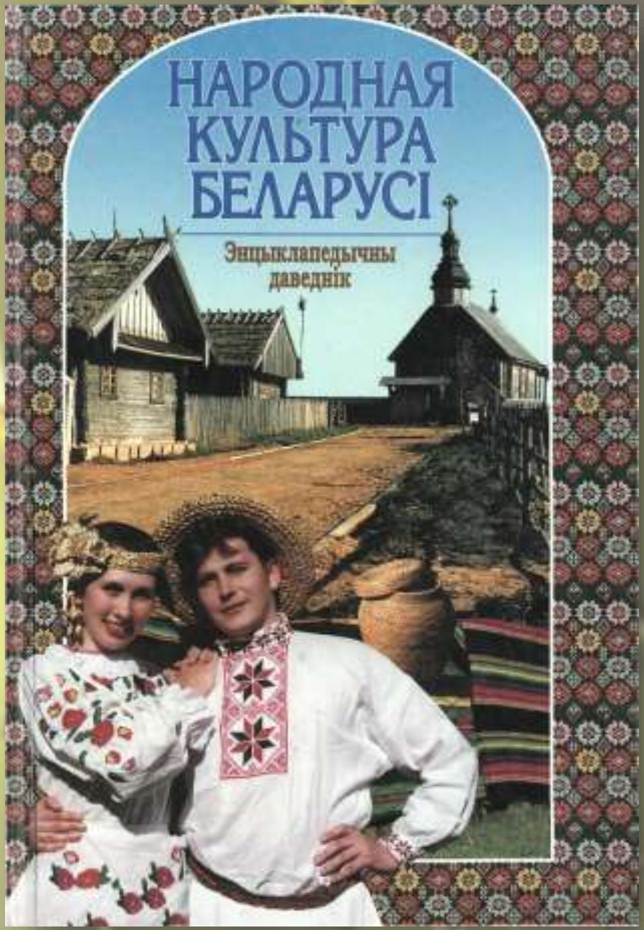

Народная культура Беларусі : энцыкл. давед. / пад агул. рэд. В. С. Цітова ; маст. : І. І. Бокі, У. М. Жук. — Мінск : БелЭн, 2002. — 432 с. : іл.

Книга посвящена рассмотрению правил-регламентаций каждого дня года и наиболее значимых календарных праздников, а также запретов, предписаний и правил поведения человека, семьи, рода и всего социума, связанных с подготовкой и проведением обрядов семейно-родовой напрвленности – рождения, крестин, свадьбы.

Книга расчитана на преподавателей гуманитарных дисциплин вузов, фольклористов, работников сферы образования и культуры, всех почитателей традиционного нематериально-культурного наследия восточнославянских народов.

Котович О. Золотые правила народной культуры / О. Котович, Я. Крук. — 2-изд. испр. и доп. — Минск : Адукацыя і выхаванне, 2008. — 592. : ил.

Том прысвечаны навуковаму аналізу праблем паходжання і этнічнага развіцця беларускага народа, яго вытокаў, каранёў, змен, якія адбываліся ў яго культуры на працягу стагоддзяў. Высвятляюцца этнічныя асаблівасці беларускага народа, яго культурныя сувязі з іншымі народамі, сучасны стан і шляхі далейшага развіцця.

Разлічаны том на этнолагаў, гісторыкаў, мастацтвазнаўцаў і шырокае кола чытачоў.

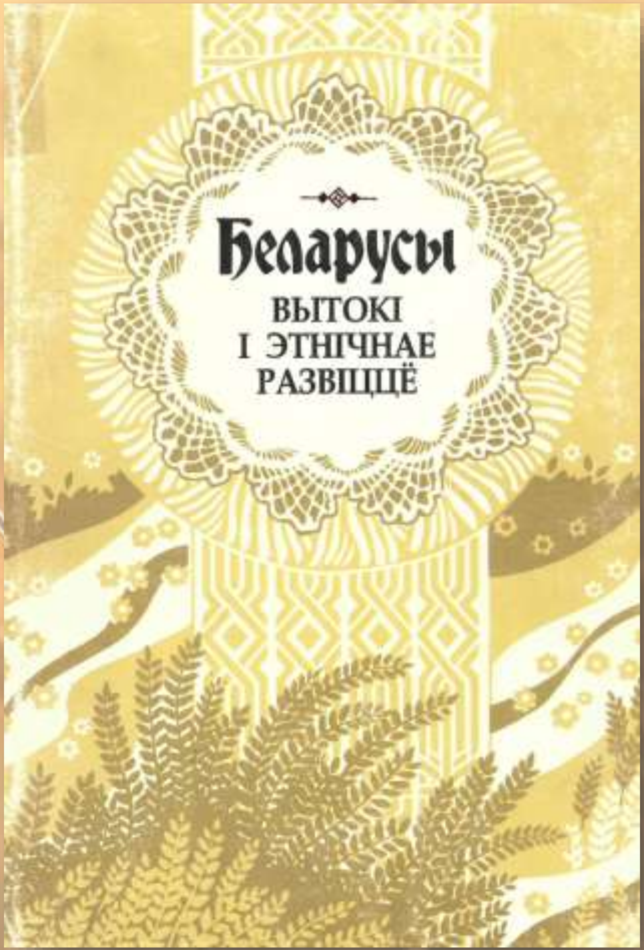

Беларусы. Т 4. Вытокі і этнічнае развіццё / В. К. Бандарчык, В. М. Бялявіна, Г. І. Каспяровіч і нш. ; рэдкал. : В. К. Бандарчык і інш. ; Ін-тмастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору. — Мінск : Бел. Навука, 2001. — 433 с. : іл.

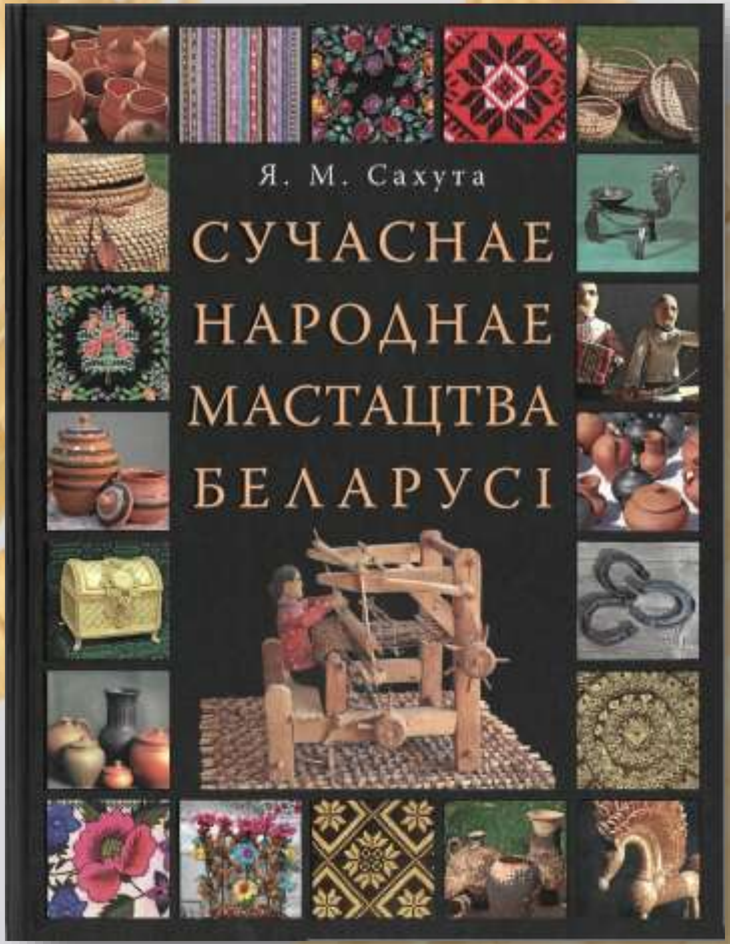

Разглядаюцца праблемы бытавання, асаблівасці і характар развіцця важнейшай галіны сучаснай мастацкай культуры Беларусі — народнага дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва, традыцыйных мастацкіх рамёстваў і промыслаў.

Кніга прызначаецца ўсім, каго цікавіць традыцыйная мастацкая культура Беларусі.

Сахута Я. М. Сучаснае народнае мастацтва Беларусі / Я. М. Сахута. — Мінск : Беларусь, 2013. — 255 с. : іл.

Альбом складаецца з пяці раздзелаў, што маляўніча і змястоўна знаёмяць чытача з перлінамі гісторыі, народнага мастацтва, архітэктуры, прыроды і сталіцай Мінскам.

Беларусь = Belarus : гісторыя, народнае мастацтва, архітэктура, прырода, Мінск / [аўтар-складальнік, мастак Д. Раманюк ; пераклад Г. Скакун ; рэдактар беларускага тэксту Г. Рабянкова ; фота : В. Бараноўскі і інш.]. — Мінск : Дзяніс Раманюк, 2013. — 47, [1] с.

У альбоме прадстаўлена каля 100 прафесійных мастакоў розных пакаленняў, якія працуюць у вобласці манументальнага мастацтва, а таксама пошукі новых мастацкіх вобразаў, пластыкі мовы, аўтарскага стылю маладымі спецыялістамі. У альбоме сабраны бяграфічныя звесткі, персанальныя сайты і электронныя адрасы мастакоў, якія увайшлі ў выданне. Кніга разлічана на шырокае кола чытачоў.

Сучаснае беларускае дэкаратыўна-прыкладное мастацтва. XXI стагоддзе = Современное белорусское декоративно-прикладное искусство = Modern Belarusian arts and craft. XXI century : альбом / аўт. Тэксту, склад., пер. на беларус. Мову : К. С. Аксёнава ; аўт. уступ. арт. Н. В. Шаранговіч. — Мінск : Беларус. Энцыкл. Імя П. Броўкі, 2013. — 400 с. : іл.

Художественный альбом знакомит с коллекцией экспонатов Музея древнебелорусской культуры. Разделы альбома: Живопись, Скульптура и Резьба, Художественная обработка металлов, Художественные ткани, Белорусский народный костюм, Рушники, Археология и истоки искусства, Керамика, Предметы народного быта. Книга расчитана на широкий круг читателей.

Музей старажытнабеларускай культуры : [альбом] / уклад. А. А. Ярашэвіч. — Мінск : Беларусь, 2004. — 284 с.

Автор книги А. Ф. Роголев, много лет изучающий топонимию Беларуси, считает, что в названиях тех или иных мест и связанных с ними легендах и преданиях может содержаться скрытая (эзотерическая) информация, которую невозможно понять в полной мере, применяя только традиционные методы исследования.

Увлекательное повествование не оставит равнодушными всех тех, кто интересуется загадками и тайнами как родной истории, так и самой природы.

Рогалев А. Ф. Скрытый смысл географических названий, легенд и преданий (на материале Беларуси) / А. Ф. Рогалев. — Гомель : Барк, 2012. — 203 с.

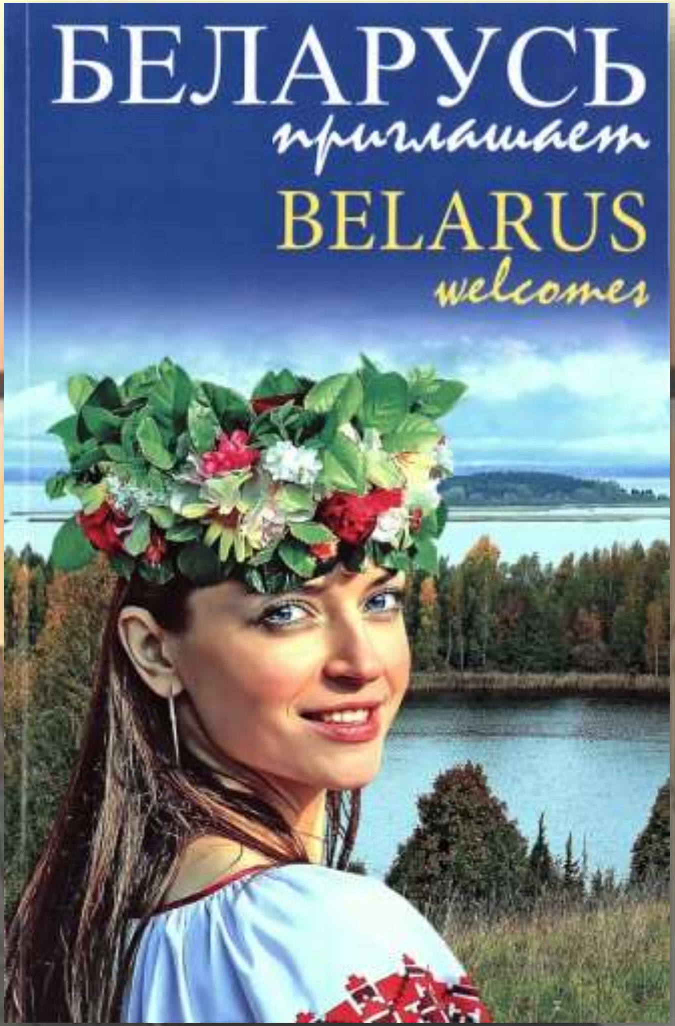

На русском и английском языках кратко описаны история, природа, архитектура, культура, спорт, национальная кухня Беларуси. Текст сопровождается многочисленными красочными иллюстрациями. Книга предназначена для широкого круга читателей.

Беларусь приглашает / фото : А. П. Дрибас, А. В. Клещук, А. И. Лосминский. — Минск : Беларусь, 2017. — 71 с.

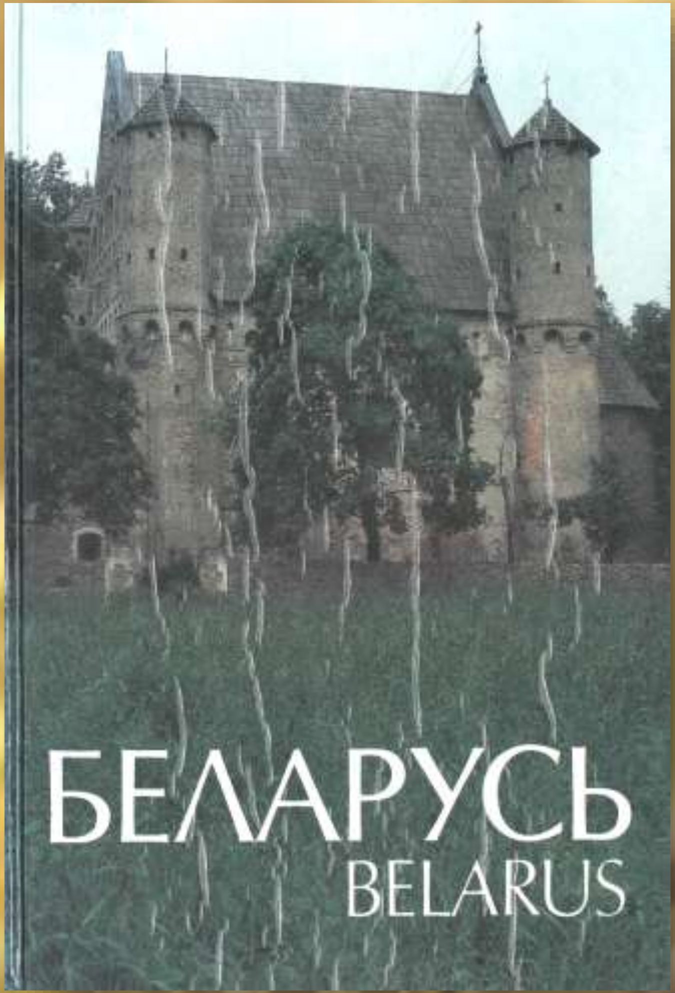

У альбоме прадстаўлены фотаздымкі беларускай прыроды, гістарычных помнікаў весак і гарадоў.

Кніга разлічана на шырокае кола чытачоў.

Беларусь = Belarus : [альбом] / склад. Г. І. Мацур. — Минск : Беларусь, 1995. — 172 с.

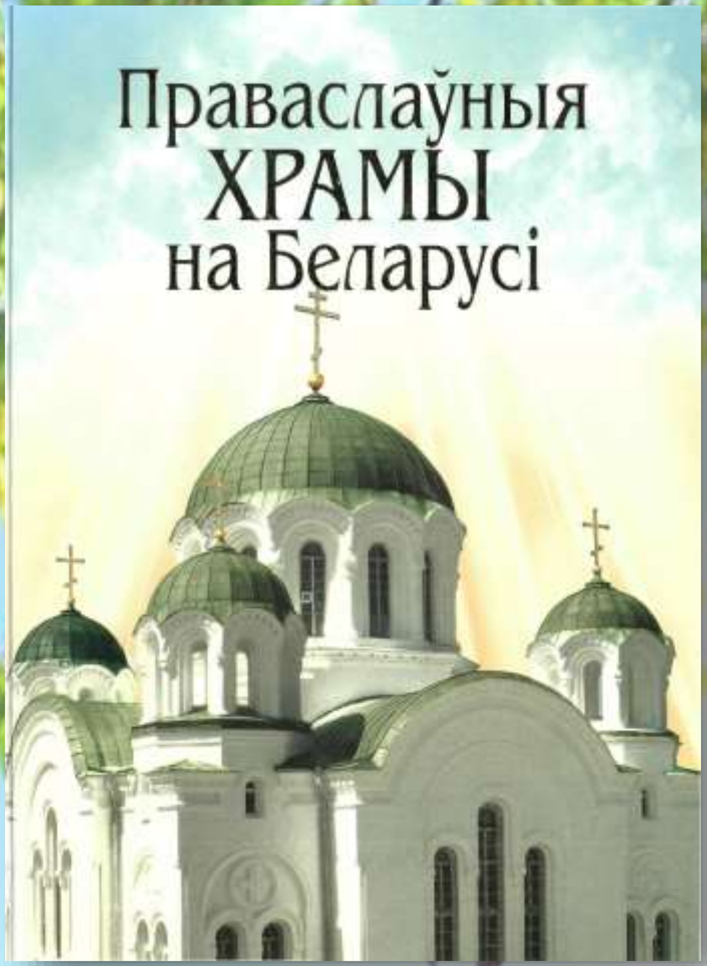

Энцыклапедычны даведнік прысвечаны царкоўнаму дойлідству з часоў старажытнасці да нашых дзён. У ім змешчана інфармацыя пра вядомыя помнікі – цэрквы, манастыры, капліцы, якія ўвайшлі ў скарбніцу сусветнай архітэктуры, малавядомыя помнікі і тыя, якія не дайшлі да нас па розных прычынах.

Кулагін А. М. Праваслаўныя храмы на Беларусі : энцыкл. даведнік / А. М. Кулагін; маст. І. І. Бокі. — Мінск : БелЭн, 2001. — 328 с. : іл.

Энцыклапедычны даведнік прысвечаны касцёльнаму дойлідству з часоў старажытнасці да нашых дзён. У ім змешчана інфармацыя пра вядомыя помнікі – касцёлы, якія ўвайшлі ў скарбніцу сусветнай архітэктуры, малавядомыя помнікі і тыя, якія не дайшлі да нас па розных прычынах.

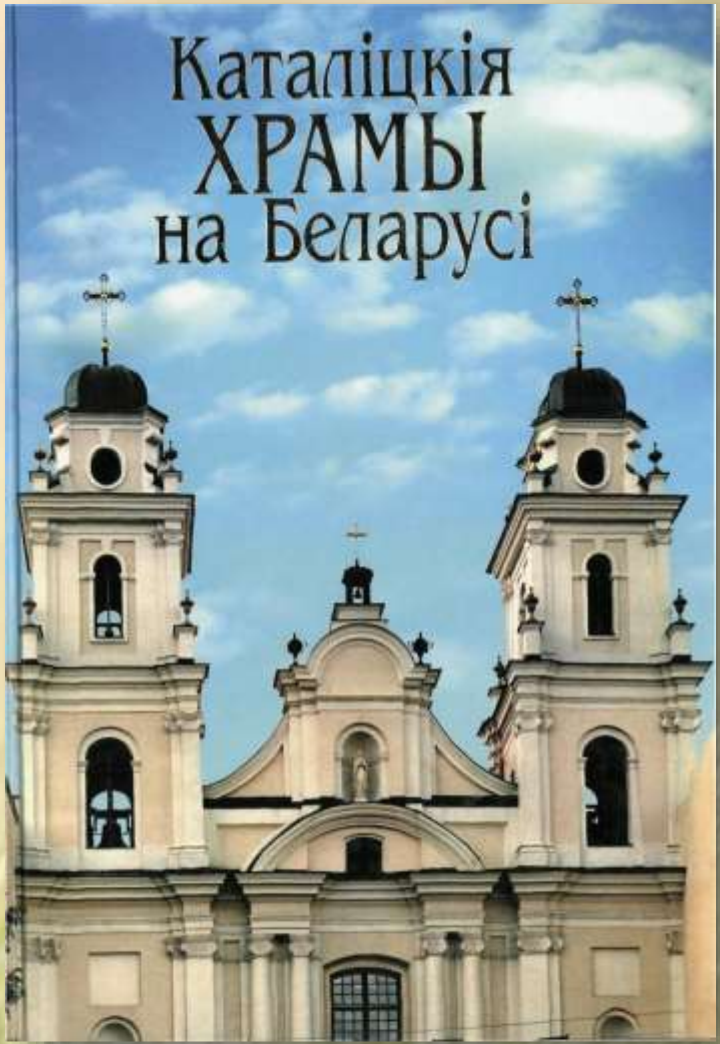

Кулагін А. М. Каталіцкія храмы на Беларусі : энцыкл. Даведнік / А. М. Кулагін ; мас. І. І. Бокі. — 2-е выд. — Мінск : БелЭн, 2001. — 216 с. : іл.

Народныя беларускія святы

Для кожнага чалавека Радзіма пачынаецца з тога месца, дзе ён нарадзіўся і вырас, дзе ён жыве і працуе побач са сваімі блізкімі. Кожны павінен любіць свой край, бо чалавек, які любіць зямлю, на якой жыве, нарадзіўся, робіцца моцным і мудрым.

У нашых продкаў было шмат свят, звязаных з важнымі падзеямі ў жыцці чалавека. Яны паўтараліся з году ў год і былі падпарадкаваны гадавому вітку Зямлі вакол Сонца, якое давала веснавы росквіт прыродзе і замарожвала яго надоўга восенню, каб адрадзіць наступнай вясной. Так утварылася кола свят і абрадаў беларускага народа. Прапаную разам вырушыць ў падарожжа па колу свят!

КАЛЯДЫ
МАСЛЕНКА
ВЯЛІКДЗЕНЬ
СЁМУХА
КУПАЛЛЕ
ЖНІВО
БАГАЧ
ДЗЯДЫ

Каляды

Калі на Каляды прыгравае, быць зялёнаму году.

Калядныя святы пачыналіся з дня Божага Нараджэння — Раства. Калі першая зорка з’яўлялася на небе, уся сям’я садзілася за стол, засланы белым абрусам, пад які клалі сена. Стравы на стале былі посныя, абавязкова варылі куццю — кашу з круп. Запаліўшы свечку і памаліўшыся, пачыналі вячэраць. З гэтага дня па сяле хадзілі калядоўшчыкі — юнакі і дзяўчаты, пераапранутыя ў цыганоў, казу, жорава, кабылу. Калядоўшчыкі спявалі песні-калядкі, скакалі пад скрыпачку і бубен, у заключэнне выконвалі велічальную песню гаспадарам дома з самымі шчодрымі пажаданнямі, а ў адказ атрымлівалі пачастункі.

Грамніцы, альбо Стрэчанне

Грамніцы — палавіна зіміцы.

Свята сустрэчы зімы і лета. Якое надвор’е на Грамніцы, такая будзе і вясна. Пасля гэтага дня пачыналі рыхтавацца да работ у полі. У царкве ці касцёле асвячалі грамнічныя свечкі. Яны лічыліся ахоўнымі — гаспадар з дапамогай гэтых свечак «асвячаў» хату і ўсю гаспадарку, выпальваючы імі невялікія крыжыкі на дзвярах і варотах. Верылі, што грамнічныя свечкі ратуюць будовы ад удару маланкі. З грамнічнымі свечкамі тройчы абыходзілі свойскую жывёлу на свята Юр'я, іх запальвалі на засеўкі, з імі абыходзілі хаты на Іллю і Багача, сустракалі маладых на вяселлі, дзіцятка на радзінах, клалі ў руку нябожчыку, ішлі шукаць папараць-кветку на Купалле.

Сырны тыдзень, або Масленка

Масленка, масленка, нясі сыру, масла нам, каб зімачка згасла!

Старажытнае язычніцкае свята. У гэты тыдзень праводзяць зіму. Сёння Сырны тыдзень болей вядомы як Масленка. Шмат стагоддзяў у беларусаў сыр быў самым папулярным прадуктам і сімвалізаваў нараджэнне новага жыцця. У гэты тыдзень дзяўчаты і хлопцы ладзілі гушканне на арэлях, коўзанне з горак на санках. Верылі, што чым вышэй узляціш на арэлях, чым далей скоцішся з горкі — тым даўжэйшы будзе лён. На Масленку ласуюцца блінамі, спяваюць масленічныя песні.

Гуканне вясны

Благаславі, Божа, вясну заклікаці, лета сустракаці!

Першае вясновае свята. Дзяўчаты збіраліся на ўзгорках (каб было бліжэй да неба) і спявалі вяснянкі — песні, у якіх клікалі вясну. Вадзілі карагоды, спальвалі пудзіла зімы, як на Масленку. Падчас спеваў вяснянак і гукальных карагодаў дзяўчаты падкідвалі ўверх печыва ў выглядзе птушак — жаўрукоў, кулікоў, буслоў, што павінна было, як і спевы, хутчэй выклікаць надыход вясны.

Вялікдзень

Гэтае свята лічыцца найвялікшым каляндарным святам. Яно складае выключную адметнасць, самабытнасць беларускага абрадава-святочнага каляндара. На гэта свята сутракалі Новы Год па сонечнаму календару. Святкавалася ў дзень вяснавога раўнадзенства. Потым стала перасоўным ад 4 красавіка да 8 мая. Апошняя нядзеля перад святам была Вербная нядзеля. У царкву заносілі галінкі вярбы, якія асвяшчалі святой вадой. Потым прынасілі дамоў і з'ядалі па аднаму пухірку, каб абараніцца ад маланкі, а рэшткі вярбы захоўвалі да наступнай Вербніцы.

Наўскі Вялікдзень

Адзначаўся ў чысты чацвер, як частка агульнакаляндарнай традыцыі ўшанавання дзядоў. Гэтае свята больш вядома пад назвай Радауніца (*Ра́даніца*, *Ра́дуніца*, *Радаўні́цкія Дзяды́*, *На́ві Дзень*) – дзень памінаньня памерлых ва ўсходніх славянаў, на які са старажытных часоў адбываліся трапэзы на магілах бацькоў і блізкіх сваякоў. Назва *Наві Дзень* паходзіць ад старажытна-славянскага *навь* – нябожчык.

Праваслаўная Царква ўключыла Радаўніцу ў свой культ.

Радаўніца адзначаецца праз тыдзень пасля Вялікадня, заўжды на аўторак. Спачатку ідуць памінаць блізкіх у царкву, а потым на могілкі. І хоць існуе звычай памінальнай трапэзы, у тым ліку веліконднае яйка пакідаць «для спачылых», Праваслаўная Царква не ўхваляе гэтага звычаю, паколькі лічыцца, што памерлым патрэбна толькі малітва аб упакаеньні душы і добрыя справы ў памяць пра іх.

Зялёныя святкі або Сёмуха

Свята найвышэйшага росквіту прыроды. Вядома пад назвай Сёмухі, Тройцы. Святкуецца гэтае свята на сёмым і восьмым тыдні пасля Вялікадня. Гэтае свята з'яўляецца гімнам маці-прыродзе, сімвалізуе ўласцівае канцу вясны і пачатку лета ўшанаванне зеляніны, дрэў і кветак, што знаходзяцца ў сваім росквіце. Яны – прыроднае атачэнне свята, яго вобразнасць і змест.

Некалі даўно маладыя дзяўчаты з песнямі хадзілі ў лес. Абіралі там маладыя бярозкі і завівалі паміж сабой стужачкамі, каб атрымаліся такія ўпрыгожаныя вароцікі. Пасля праз іх праходзілі. Даследчыкі кажуць, што гэта такі архаічны сімвал таго, што жанчына ўступае ў шлюбны ўзрост і тым яднаецца з прыродай, паказвае сусвету, што яна ўжо гатовая пайсці замуж і нараджаць дзетак.

Купалле

У разгар лета ў Беларусі адзначаюць Купалле – адно з найстарадаўнейшых народных свят, прысвечаных сонцу і росквіту зямлі. Гэтае свята насычана прыгожымі язычніцкімі звычаямі. Сутнасць гэтага свята засталася некранутай да нашых дзён. Увасабленнем былі ачышчальныя вогнішчы, ачалавечаны вобраз жанчыны Купалы і нават яго дочкі. Сёння згодна з праваслаўным каляндаром свята адзначаюць у ноч з 6 на 7 ліпеня, каталіцкім – 24 чэрвеня.

З Купаллем звязана шмат дзіўных легенд і паданняў. У народзе верылі, што ў гэту ноч рэкі свецяцца асаблівым нерэальным святлом, а ў іх водах купаюцца душы памерлых у абліччы русалак. Па зямлі ходзяць ведзьмы, чарадзеі і духі, якія імкнуцца нашкодзіць чалавеку, расліны і жывёлы размаўляюць, а сонца на золку "гуляе".

Убачыць гэтыя цуды, зразумець мову звяроў і птушак можна з дапамогай кветкі папараці, якая зацвітае, згодна з павер'ямі, усяго на імгненне раз у год. Яна давала незвычайную здольнасць бачыць будучыню і знаходзіць усе схаваныя скарбы свету, але раздабыць яе мог толькі вельмі смелы чалавек. Пошук "папараць-кветкі" – адзін з самых таямнічых рытуалаў купальскай ночы.

Пакровы

Пакроў (Пакравы, Пакрова): 1 (14) кастрычніка — царкоўнае тлумачэнне літаральнае: пакроў (пакрывала) Божай Маці; у народнай трактоўцы паняцце атрымала больш шырокі сэнс, ахопліваючы самыя розныя прыкметы прыроды: «*Святы Пакроў накрыў зямлю жоўтым лістом, маладым сняжком, ваду лёдам, пчалу мёдам*», «*...рыбу луской, дрэва карой, птаху пяром, дзеўку чапцом*»; «*Святэй Пакроў стагі пакрыў: першы стажок дранічкамі, другі стажок саломкаю, трэці стажок белым снегам*». Гаварылі, што зіма закрывае лета, а Бог пячатае зямлю пасля Пакрова, і да вясны ніхто не можа знайсці скарбаў. Адзначаліся ад 14 кастрычніка да 27 кастрычніка. На гэтае свята размярковываліся дні паміж дзяўчатамі, а 27 кастрычніка па надвор'ю меркавалі аб характары будучай жонкі, і называлі гэты час Дзівочым летам. Пачынаючы з гэтага свята, моладзь пачынала збірацца на вячоркі, а хатнія справы спраўляліся з песнямі.

Зімовыя святкі

Зімовыя святкі пачыналіся пасля постнай куцці (6 студзеня) і завяршаліся да Вадахрышча (19 студзеня). На гэтае свята адбываліся сапраўдныя тэатралізаваныя беларускія народныя карнавалы. Пачыналіся зімовыя святкі з Каляд (7 студзеня), якія былі ў гонар зімоваго сонцазвароту і каляднага месаеду пасля Пілiпаўскага посту. На гэты язычніцкі абрад наслаівалася хрысціянскае свята нараджэнне Хрыстова – свята Раства. Неад'емным рытуалам з'яўляецца ўшанаванне продкаў-дзядоў. Гэтаму прысвячалі тры ўрачыста-шанавальныя куцці: перадкалядная посная, багатая – шчодрая і вадзяная. Гэтая дзея цягнулася ад 25 снежня да 6 студзеня.

Дзякуй за ўвагу!